

$K_2p_2 = v_2M_2$ і валютний $K_3p_3 = v_3M_3$ сегменти фінансового ринку як джерела інвестицій в основний, оборотний капітал і працю для усіх секторів економіки. Стає очевидним, що рух вільних коштів має бути як цілеспрямованим, так і упорядкованим, які може забезпечити обґрунтована система регулювання фінансового та товарного ринків і економіки загалом.

Література

1. Алімпієв Є.В. Фінансова і монетарна трансмісія в економіці України / Є.В. Алімпієв // Фінанси України : журнал. – 2010. – № 5. – С. 23-30.
2. Буковинська С.А. Фінансова криза в Україні: вплив на розвиток економіки та деякі заходи з досягнення фінансової стабільності / С.А. Буковинська // Фінанси України : журнал. – 2010. – № 11. – С. 10-30.
3. Білоченко А.М. Фінансовий капітал в Україні: особливості формування та перспективи розвитку / А.М. Білоченко // Фінанси України : журнал. – 2008. – № 3. – С. 94-100.
4. Гильфердинг Р. Финансовый капитал / Р. Гильфердинг // Рынок, упоряд., авт. вступ. ст. А.А. Чухно. – К. : Вид-во "Україна", 1995. – С. 162-191.
5. Заблоцький М.Б. Механізм розвитку фінансового ринку України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / М.Б. Заблоцький. – Львів, 2011. – 20 с.
6. Заблоцький М.Б. Ціна як функція обсягів грошової маси і натурального продукту у методології формування фінансово-ринкової регулятивної парадигми / М.Б. Заблоцький // Економічний форум : зб. наук. праць. – 2013. – № 1. – С. 302-310.

Заблоцький М.Б. Концептуальные основы системы регулирования финансового рынка и национальной экономики

Поставлена проблема формирования системы регулирования финансового рынка. Понятие "система" рассматривают как совокупность взаимообусловленных, взаимосвязанных и взаимодействующих составных частей (подсистем, элементов), которые формируются, функционируют под воздействием внешних и внутренних факторов и обеспечивают определенные качественные и количественные результаты их действия. На основании финансовых и производственных индикаторов и их регуляторов предложена формализованная модель движения денег, форм финансового капитала, инвестиционный, объёма натурального продукта, цен и национального дохода. Обоснована концептуальная система регулирования финансового рынка, систематизированы факторные и результирующие переменные регулирования равновесия, стабильности и сбалансированности национальной экономики.

Ключевые слова: денежное предложение, национальный доход, национальные издержки, финансовый капитал, инвестиции, система регулирования финансового рынка, факторные и результирующие переменные, равновесие рынка.

Zablotsky M.B. Conceptual Basis for the System of Regulation of Financial Market and National Economy

The problem of formation the system of regulation of the financial market is posed. The term "system" is regarded as a set of interdependent, interconnected and interacting parts (subsystems, components) which are formed, operated under the influence external and internal factors and provide some qualitative and quantitative results of their action. Based on financial and production indicators and their regulators a formalized model of the movement of money forms of financial capital investment, volume of natural product prices and national income is proposed. Based on financial and production indicators and its regulators formalized model of the movement of money, financial forms of capital investment, natural products, prices and national income is offered. The conceptual system of regulation of the financial market is grounded, the factor and resulting variables for adjustment of equilibrium, stability and balance of the national economy are systematized.

Key words: money supply, national income, national spending, financial capital, investments, system of financial market regulation, factorial and resulting changes, market balance.

УДК 330.45

Проф. Б.Ю. Кишакевич, д-р екон. наук; аспір. О.А. Юзьв'як – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ БАНКУ: ПІДХОДИ, МЕТОДИ, СВІТОВИЙ ДОСВІД

Розглянуто сучасні підходи до проведення стрес-тестування в Україні та особливості процесу його впровадження в українську банківську практику. Проаналізовано світовий досвід у використанні стрес-тестів як ефективного інструменту банківського ризик-менеджменту та запропоновано класифікацію основних методів та інструментів формування стресових сценаріїв, які набули широкого застосування у вітчизняній та світовій банківській практиці. Досліджено сутність макроекономічного стрес-тестування кредитного ризику як інструменту, що дає змогу оцінити стійкість банківської системи відносно макроекономічних потрясінь.

Ключові слова: стрес-тестування, управління ризиками, сценарний аналіз, банки, стрес-тести, стрес-події, ризик-менеджмент, бізнес-аналітика.

Актуальність проблеми. Найчастіше сьогодні перед банками стоїть головне питання: скільки капіталу та ліквідності повинно бути у розпорядженні банку, для того, щоб покрити усі потенційні ризики? Перебіг останньої світової фінансової кризи показав, що відповіді на це питання, використовуючи стандартні підходи, наприклад на основі нормативних значень достатності капіталу, більше не заслуговують довіри і дедалі більше економістів сходяться на думці, що їх варто шукати через широке впровадження регуляторами стрес-тестів різних аспектів банківської діяльності. Відомо, що банківська звітність є не цілком прозорою і дає змогу банкам істотно занижувати рівень ризику різних видів активів. Стрес-тести ж, із врахуванням конкретної ситуації, дають змогу забезпечити відкритість та прозорість оцінки фінансового стану банку, відкрито розкриваючи деталі та підходи, які були використані під час формування відповідних стресових сценаріїв та аналізу їх результатів, що дасть змогу відновити довіру до банків. Водночас тенденції розвитку української банківської системи, що характеризується зростанням міжбанківської конкуренції, зумовлюють необхідність застосування банками сценарної поведінки, яка дасть змогу їм здійснювати свою діяльність за таким алгоритмом, котрий зможе забезпечити не тільки стійкість під тиском вимог з боку законодавства, але й створить умови для розвитку довіри з боку населення.

Усе це обумовлює актуальність проблеми формування принципово нових систем стрес-тестування банків із врахуванням уроків останньої світової фінансової кризи 2007-2009 рр.

Аналіз останніх публікацій. Питання стрес-тестування досліджено у низці наукових публікацій вітчизняних та закордонних дослідників. Серед них необхідно відзначити Б. Кишакевича [1], С. Роголя [4], Л. Прийдуна [5], Т. Шурермана [8], Л. Волла [9], П. Житного [11] та інших.

Експерти Базельського комітету із банківського нагляду, аналізуючи практику використання стрес-тестів до початку світової фінансової кризи, зазначають, що більшість стрес-тестів не змогли передбачити ті екстремальні шоки, які відчували на практиці під час кризи банківські установи цілого світу. Багато банкірів вказували на те, що часто ціла низка проведених тоді стрес-тестів навіть близько не моделювала реальний розвиток банківської системи. Зокрема,

сценарії мали тенденцію моделювати помірні або м'які шоки, коротші терміни та недооцінювали кореляцію між активами, значний рівень глобалізації та ефект зворотного зв'язку. Екстремальні стресові сценарії зазвичай оцінювали потенційні втрати значно меншими за чверть доходу. Практика ж показала, що у разі настання стресових подій банки здебільшого втрачали значно більше від чверті свого доходу.

Нагальну потребу в удосконаленні існуючих підходів до стрес-тестування, крім банків, також визнала фінансова сфера загалом. У липні 2008 р. Інститут Міжнародних Фінансів (Institute of International Finance) опублікував свій звіт "Final Report of the IIF Committee on Market Best Practices: Principles of Conduct and Best Practice Recommendations". У звіті, окрім багатьох інших питань, було розглянуто практику стрес-тестування та визначено два принципи і п'ять спеціальних рекомендацій у цій галузі. Ці принципи включають важливість проведення стрес-тестування, наголошено на необхідності проводити його комплексно та інтегрувати у загальну систему управління ризиками [2, с. 12].

Незважаючи на наявність комплексних напрацювань з цієї проблематики, недостатньо уваги у них приділено проблемам врахування уроків світової фінансової кризи 2007-2009 рр., проблемам упровадження у практику сучасних вимог Базельського комітету із банківського нагляду щодо забезпечення рівня достатності капіталу, контрциклічних інструментів, проведенню стрес-тестування залежно від особливостей функціонування економічних систем, у рамках яких діють банки.

Мета роботи – проаналізувати та систематизувати існуючі підходи до формування стресових сценаріїв, визначити проблемні аспекти застосування інструментарію стрес-тестування банків в Україні та світі з урахуванням основних вимог Базеля II та Базеля III щодо використання цього інструменту в системі регулювання банківської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Стрес-тестування як інструмент ризик-менеджменту та моделювання кризових ситуацій у банківській системі виникло на початку 90-х років ХХ ст. Згідно із Методичними рекомендаціями Національного банку України щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України стрес-тестування – це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шоків величини зміни зовнішнього фактора. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за прийнятими припущеннями. За допомогою стрес-тестування визначаються особливо вразливі місця окремих сфер діяльності банків. При цьому очевидна доцільність комплексного підходу до стрес-тестів повинна сприяти формуванню єдиного підходу до управління різними ризиками, адже в кризовій ситуації одночасно реалізуються і взаємно підсилюються різноманітні ризики: коливання валютних курсів і котирувань збігаються із кризою міжбанківського ринку, затримками платежів по корпоративних кредитах і масовому вилученні клієнтських ресурсів, що створює екстремальне навантаження на банківську систему [3].

Незважаючи на те, що у стандартах Базель II термін "стрес-тестування" вживається досить часто, проте чіткого визначення стрес-тестів, на жаль, не було подано. Найбільшу увагу в документах Базель II приділено методиці побудови стресових сценаріїв стосовно кредитного ризику (п. 434 та наступні). Загалом Базель II вказує на необхідності проведення регулярних стрес-тестів, пов'язаних із: 1) кредитним ризиком (п. 434); 2) ризиком ліквідності (п. 158); 3) ринковим ризиком (п. 738). Із документів Базельського комітету можна зробити висновок, що під стрес-тестуванням Базель II розуміє вибір "дорогих" та "малоймовірних" сценаріїв із наступною їх реалізацією у моделях оцінки економічного капіталу банку.

Згідно з рекомендаціями Міжнародного валютного фонду (МВФ), в Україні пройшло стрес-тестування 37 великих комерційних банків. Результати українського тестування виявилися вкрай сумними. І справа навіть не в тому, що з 37 банків пройшли перевірку тільки 9. Проблема в тому, що реальний стан справ може виявитися ще складнішим. Наскільки відомо, при моделюванні кризових ситуацій враховувалася девальвація гривні на 25-50 % порівняно з минулорічними 8 гривнями за долар. Тобто тестування показало, що у банків вже зараз виникли серйозні труднощі у зв'язку з падінням курсу національної валюти, а резерви міцності у разі її подальшого знецінення вкрай обмежені. У першому кварталі 2014 р. НБУ вже надав банкам на рефінансування 63,1 млрд грн [6]. Звичайно, треба врахувати, що питання про підтримку українських банків та зміцнення національної банківської системи знаходиться, на жаль, не стільки в економічній площині, скільки в площині, пов'язаній із припиненням військової агресії проти України на сході країни.

Спеціалісти Банку міжнародних розрахунків (Bank for International Settlements) зазначають, що як у макро-, так і мікрострес-тесті можна виділити чотири ключових елементи. Перший – набір експозицій ризику, до яких будуть застосовувати стресові сценарії; другий – сценарій, який визначає екзогенні шоки для цих експозицій; третій – модель, що відображає ці шоки на результат (вплив), відстежуючи їх поширення на систему; четвертий – міра результату стрес-тестування [2].

Шуерман Т. у роботі [8] зазначає, що можна виділити три види капіталу та ліквідності: 1) капітал/ліквідність, яка є у наявності у банка; 2) капітал/ліквідність, яку банк потребує для здійснення своєї діяльності; 3) капітал/ліквідність, які є необхідними згідно з вимогами регулятора. У разі, коли фінансовий стан у банку є нормальним, різниця між економічним та регулятивним капіталами є малою, а це фактично означає, що різниця між оцінками регулятора та внутрішньобанківських моделей є незначною. У тому разі, коли економічний капітал банку є значно меншим від регулятивного, можна стверджувати, що установа веде безризикову діяльність. У разі, коли нарахований економічний капітал перевищує регулятивний, можна припустити, що:

- 1) банк веде ризикову діяльність;
- 2) до розрахунку капіталу включено більшу кількість видів ризиків;
- 3) враховано неочікувані збитки, що в будь-якому разі сприяє забезпеченню вищого рівня фінансової стійкості.

У Базелі II особлива увага при стрес-тестуванні банків приділяється найбільш важливому та значному за розміром кредитному ризику у поєднанні із так званими "macro-to-micro" моделями. Це можна пояснити такими актуальними проблемами:

- 1) деякі вимоги Базельського комітету до стрес-тестів, особливо ті, що стосуються проциклічності IRB підходу (par. 435-37), оцінки адекватності капіталу та самого процесу оцінки ICAAP (internal capital adequacy and assessment process) сформульовані шляхом акцентування уваги на економічні цикли та макроекономічну природу стресових полій;
- 2) у цій області ще не вироблено ефективних підходів та моделювання стресових подій, які визначені на основі макроекономічних показників через застосування внутрішньобанківських змінних, здебільшого є серйозною проблемою для банку;
- 3) як у контексті FSAP (Financial Sector Assessment Programs), так і при аналізі фінансової стійкості стрес-тестування кредитного ризику є однією із проблем, які найбільшою мірою потребують додаткових досліджень і нових моделей.

Волл Л. зазначає, що підходи Базеля III до вимірювання кредитного ризику містять цілу низку недоліків. Стрес-тестування у цьому контексті істотно відрізняється від підходів Базеля III і його застосування могло б пом'якшити негативні наслідки тих ситуацій, коли Базель III недооцінює кредитний ризик [9].

Міжнародний валютний фонд використовує стрес-тестування з 1999 р. у рамках програми оцінки фінансового сектору (FSAP) – спільний проект МВФ та Світового банку. Стрес-тести FSAP покривають декілька ризиків, включаючи кредитний, ринковий ризик, ризик ліквідності та ризик поширення. МВФ практикує такі підходи до побудови стресових сценаріїв:

1. Однофакторні тести на чутливість через стрес-тестування баланс у банку та вивчення впливу макроекономічних чинників на прострочені кредити (NPL);
2. Удосконалений підхід до аналізу NPL або резервів на покриття прострочених кредитів через використання кількох макроекономічних змінних;
3. Стрес-тестування кредитного портфеля з допомогою моделей оцінювання ймовірності дефолту (PD), втрат при дефолті (LGD), пов'язаних із макроекономічними факторами. Ця методика дуже схожа до IRB підходу;
4. Застосування непараметричних методів для стрес-тестування банку як на індивідуальному, так і на інституціональному рівнях [10].

Житний П.Є. виділяє такі дві основні групи методів побудови стресових сценаріїв: згідно із Базельським комітетом: метод еластичності, метод оцінки втрат, сценарний метод та індексний метод; згідно із вимогами МВФ та Світового банку: аналіз ймовірно-невизначених подій, аналіз найбільш ймовірних подій, аналіз помірно-несприятливих подій, аналіз надзвичайних подій [11].

Базельський комітет рекомендує використовувати такі методи моделювання стресових сценаріїв [2, с. 10]:

1. Аналіз чутливості – найпростіший метод стрес-тестування, у якому шоком піддається тільки один параметр, тоді як інші вважаються сталими величинами. Недоліком такого підходу є нехтування іншими факторами ризику та ефектом зворотного зв'язку. Перевагою є можливість швидкого аналізу

чутливості банківського портфеля до окремого фактору ризику та оцінювання ризику концентрації;

2. Історичні сценарії стали досить популярними на практиці і ґрунтуються на використанні значного статистичного матеріалу про стресові події, які мали місце колись;
3. Гіпотетичні сценарії, які мали на меті змоделювати події, які раніше не траплялись.

Окрім підходів, які застосовує МВФ та рекомендує Базельський комітет із банківського нагляду, на практиці існує багато інших методів та інструментів стрес-тестування банку, які можна згрупувати у такі великі групи: бенчмаркінг, історичний підхід, факторні моделі та міграція рейтингів (рис.).

	Бенчмаркінг	Історичний	Факторний підхід	Міграція рейтингів
Особливості методу	Використовує зовнішню інформацію для оцінки рівня стресу	Використовує статистику PD, LGD, кореляції активів для різних ділових циклів	Шокам піддаються систематичні та ідіосинкратичні фактори та оцінюють їх вплив на PD, LGD	Понижують рейтинги на декілька позицій і оцінюють втрати
Недоліки	Стрес може не відповідати особливостям банківського портфеля	Достатньо для отримання достовірної інформації про втрати за портфелем	Потребує функціональної або стохастичної залежності PD, LGD від факторів	залежить від достовірності кредитних рейтингів

Рис. Класифікація підходів до побудови стресових сценаріїв

Поява останнім часом значної кількості різних підходів і методів формування стресових сценаріїв та проведення стрес-тестування банківських установ робить важливою таку проблему: вироблення критеріїв ефективності стрес-тестів як на макро-, так і на мікрорівні. Згідно із Методичними рекомендаціями НБУ систему стрес-тестування банку можна вважати ефективною, якщо вона:

- забезпечує можливість визначення найгіршого сценарію розвитку подій;
- установлює розмір можливих збитків у разі реалізації найгіршого сценарію;
- виявляє вразливі та слабкі місця у системі захисту від ризиків;
- дає змогу керівництву оперативно втручатись у процеси, які загрожують банку, визначати, організувати та впроваджувати комплекс необхідних заходів, спрямованих на зменшення впливу ризиків та уникнення фінансових втрат.

Висновки. Незважаючи на те, що Україну віднесено до країн, які чи не найбільше постраждали від світової фінансової кризи 2007-2009 рр., на сьогоднішній день практика застосування стрес-тестування українськими банками не є поширеною. Основною причиною є відсутність уніфікованих підходів та стандартизованих методів і моделей стрес-тестування банків. Стрес-тести мають швидше рекомендаційний характер, що вносить невизначеність у поведінку фінансово-кредитних організацій та робить їх застосування фактично не обов'язковим. Усе це позбавляє українські банки можливості застосовувати цей гнучкий інструмент оцінювання фінансової стійкості, тоді як у західних банках стрес-тести давно уже стали невід'ємною частиною сучасного ризик-менеджменту.

Для мінімізації ризиків, особливо макроекономічних, банки повинні слідкувати не тільки за розміром регулятивного капіталу, який регулюється На-

ціональним банком України, але й за економічним капіталом, який представляє розмір капіталу, необхідного для покриття непередбачуваних втрат від усіх ризиків (на певному довірчому інтервалі), з якими стикається банк.

Хоча на практиці банки використовують різні підходи до формування стресових сценаріїв, вважаємо, що у більшості випадків доцільно застосовувати комбінацію різних методик, а саме бенчмаркінгу, історичного підходу, факторних моделей та міграції рейтингів, що дасть змогу більш ефективно змодельовати як макроекономічні, так і мікроекономічні шоки та визначити реальну величину економічного капіталу на покриття усіх видів ризиків.

Аналіз причин та наслідків світової фінансової кризи 2007-2009 рр. показує, що стрес-тестування може стати важливим доповненням до існуючих моделей оцінювання ризику та стандартів Базеля III. Стрес-тести до певної міри забезпечують відкритість та прозорість оцінювання фінансового стану банку, розкриваючи деталі та підходи, які були використані під час формування відповідних стресових сценаріїв, що дасть змогу відновити втрачену останнім часом довіру до банків.

Література

1. Кишакевич Б.Ю. Моделирование та оптимізація кредитних ризиків банку : монографія / Богдан Юрійович Кишакевич. – Дрогобич : Вид-во "Коло", 2011. – 412 с.
2. Principles for sound stress testing practices and supervision. Consultative Document, Bank for International Settlements. – March 13, 2009. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bis.org/publ/bcbs147.pdf>.
3. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо порядку проведення стрес-тестування в банках України: постанова, затверджена Правлінням НБУ від 6 серпня 2009 р., № 460. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0460500-09>.
4. Рогаль, С.Г. Новації в управлінні валютним ризиком комерційних банків / С.Г. Рогаль // Молодіжний науковий вісник Української академії банківської справи НБУ. – Сер.: Економічні науки : зб. наук. праць студентів, магістрантів та молодих вчених. – Суми : Вид-во УАБС НБУ, 2013. – № 4. – С. 141-151.
5. Прийдун Л. Стрес-тестування кредитного ризику банку: загальна характеристика та особливості практичного застосування / Л. Прийдун // Вісник Тернопільського національного економічного університету : зб. наук.-техн. праць. – Тернопіль : Вид-во THEU. – 2011. – № 2. – С. 67-74.
6. Горбаль В.М. Кризь які ризики проходять найбільші фінансові установи / В.М. Горбаль // Forbes № 7. Про стрес-тести українських банків. – 2014. – № 7. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://forbes.ua/opinions/1374107-o-stress-testah-ukrainskih-bankov>.
7. Borio C. Stress-testing macro stress testing: does it live up to expectations? / C. Borio, M. Drehmann, K. Tsatsaronis // Bank for International Settlements. – November 29, 2011. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.treasury.gov/initiatives/wsr/ofr/Documents/OFR-BorioDrehmannTsatsaronis.pdf>.
8. Schuermann T. Stress testing banks / T. Schuermann, O. Wyman // Wharton Financial Institutions Center. – February 13, 2013. [Electronic resource]. – Mode of access <http://risk.econ.queensu.ca/wp-content/uploads/2013/10/Schuermann-Stress-testing-banks-2013.pdf>.
9. Larry D. Wall. Basel III and Stress Tests / Larry D. Wall // Center for Financial Innovation and Stability. – December, 2013. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.frbatlanta.org/cen-fis/publications/notesfromthevault/1312>.
10. Mahalingam M. Stress Test for Risk Assessment Under Basel Framework Applied in Banking Industry / M. Mahalingam, D.N. Rao // Social Science Research Network. – March 28, 2014. [Electronic resource]. – Mode of access http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2417156.
11. Житний П.С. Світова практика стрес-тестування у банках України / П.С. Житний, С.М. Шаповалова, Г.М. Карамішева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України : зб. наук. праць. – 2011. – № 1 (30). [Електронний ресурс]. – Доступний з http://lib.uabs.edu.ua/library/Visnik/Numbers/1_30_2011/30_03_08.pdf.

Кишакевич Б.Ю., Юзьвяк А.А. Стресс-тестирование банка: подходы, методы, мировой опыт

Рассмотрены современные подходы к проведению стресс-тестирования в Украине и особенности процесса его внедрения в украинскую банковскую практику. Проанализирован мировой опыт в использовании стресс-тестов как эффективного инструмента банковского риск-менеджмента и предложена классификация основных методов и инструментов формирования стрессовых сценариев, которые нашли широкое применение в отечественной и мировой банковской практике. Исследована сущность макроэкономического стресс-тестирования кредитного риска как инструмента, который позволяет оценить устойчивость банковской системы по отношению к макроэкономическим потрясениям.

Ключевые слова: стресс-тестирование, управление рисками, сценарный анализ, банк, стресс-тест, стресс-событие, риск-менеджмент, бизнес-аналитика.

Kyshakevych B.Yu., Yuzvyak O.A. Bank Stress Testing: Approaches, Methods, Global Experience

Some modern approaches to stress testing in Ukraine and the peculiarities of its implementation in the Ukrainian banking practice are considered. The international experience in the use of stress tests as an effective tool of banking risk management and classification of the main methods and tools forming stress scenarios, which are widely used in domestic and international banking practice, is analysed. The essence of macroeconomic stress testing credit risk as a tool to assess the stability of the banking system relative to macroeconomic shocks is researched.

Key words: stress testing, risk management, scenario analysis, banks, stress tests, stress events, risk management, business analytics.

УДК 330.15

Ст. наук. співроб. О.М. Кобзар, канд. екон. наук –
ДУ "ІЕПСРНАН України", м. Київ

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ПОЛІТИК УКРАЇНИ ТА РУМУНІЇ

Розглянуто особливості структури економічних механізмів реалізації екологічної політики Румунії та України. Проведено порівняльний аналіз зазначених економічних механізмів. Визначено найефективніші економічні інструменти. На основі досвіду Румунії запропоновано напрями вдосконалення економічного механізму реалізації екологічної політики України: податок для досягнення норм утилізації пакувальних матеріалів; авансові платежі для фінансування повторного перероблення відходів електричного та електронного обладнання.

Ключові слова: економічний механізм екологічної політики, платежі за спеціальне використання природних ресурсів, збори за забруднення, механізми оподаткування.

Вступ. Економічний механізм наразі визнано одним з найефективніших засобів реалізації державної екологічної політики. Євроінтеграційний курс України передбачає впровадження європейських стандартів, зокрема стосовно застосування економічного механізму екологічної політики. Зважаючи на це, актуальним є дослідження відповідного досвіду нових членів ЄС, які мають схожу проблематику впровадження економічних механізмів – постсоціалістичну економіку, ринкові реформи, адаптацію до стандартів та вимог Євросоюзу тощо.

Теоретико-методологічні засади формування економічного механізму реалізації екологічної політики висвітлено у роботах багатьох вітчизняних дослідників: С.М. Бобильова [1], О.О. Веклич [2], О.Л. Кашенко [3], В.С. Міщенко [4], О.В. Рюміної [5], Є.В. Хлобистова [6] та ін. У них сформувано принципи